

creixent de *caravana*) variant de *qarârît* plural conegut de l'ar. *al-qarrât*, d'on prové ARRACADES.

DERIV.: *Caravaner*.

CPT.: *Caravanserrall*, de l'italià *caravanserraglio* (DCEC I, 603a3).

Caravella, o *-vela*, V. *caro* *Carbadiu*, V. *crebar* *Carbàmic*, *carbàmidà*, V. *carbó* *Carbassa*, etc., V. *carabassa* *Carbil*, *carbinol*, V. *carbó* *Carbessi*, NL segarrenc, grafia incorrecta per *Carbesi* (*kərbəzi* de CREPICINU)

CARBÓ, del ll. CARBO, -ŌNIS, id. □ 1.ª doc.: docs. de 1252 i 1339, i B. Metge (*DAlc.*).

«Tirant li féu portar dins la sua hermita gallines --- fins a *carbó* e a lenya perquè ---», Jo. Martorell, Ag. I, 270. *Carbons* 'bocins de carbó, caliu encès en el foc': «begué *carbons foguejants*», B. Metge, *Somni* IV, i avui en bastants punts (com a Vall Ferrera, 1933), per a 'caliu' no diuen altra cosa. La pronúncia vulgar *kərbó* sembla estar avui molt generalitzada a Menorca (*AlcM*; «es *carabó* de pedra», Ruiz i Pablo, *Nov. Men.*, *IdOr.*, 26).

DERIV.: *Carbonar* ['marcar amb carbó' 1401; 'convertir en carbó una peça de bosc', sentit a carboners de les Guillerries i de l'Alt Empordà, 1974, 1958, i BDC XIII, 99]; *carbonada* [JRoig, *Spill*, 1898; OPou, *TbPu.*, 191; FEW II, 357b i 358a, §§ 1, 2, s. v. *carbo*; DCEC I, 673b55-60]. *Carboni*: s'havia dit abans *carbono* [1839] i *carbon*; *carbònic*; *carbonat* [1868, *SLitCosta*]; *carbonatar*. *Carbonejar*. *Carbonell* NP i antigament +nom d'un peix [«liura --- de *carbonells* grosses e de sucles blanques», c. 1350, bans de l'Arxiu Mun. de Bna., *DBal.*, s. v. *boga*]. *Carbonenc*. *Carboner* [S. xv, *AlcM*], 'ocell' (BDC x, 65); copio ací la terminologia carbonera recollida dels llavis dels carboners i bosquerols de l'Alta Garrotxa, St. Aniol d'Aguja (1962): (eines): *rampí*, *sàrria*, *burxa*, *podall*, *picassa*, que serveix per «picar les mates»; després s'ha de fer la *plaça* o 'carbonera, planell amb la pila de carboner', (ə)žustá la llenya ('arreglegar-la tota en un pilot'), *empilar la llenya*; *əmbolumá*: o sigui posar-hi *envalum* = rames verdes perquè la terra no *kóli*; i després *enterrar* (cobrir la carbonera de terra); de carbó en surten de la *carbonera* diverses menes, entre elles el *carbó de raig* (*CostManc.* I, s. v.) 'el que surt quan tots els trossos es carbonen per primera vegada'. A Muntanya del Princ. es diu bastant *plaça carbonera* (així St. Pere del Bosc, Guillerries, 1969) o abreujat en *plaça* ib. o bé *plása de karbonéra* a les Serres del Priorat (Capçanes, 1936), però també allà s'abreuja pertot en una *carbonera*, que sento de Nord a Sud del domini continental: Vall Ferrera (Tor, 1932), Vilanova de l'Assafor (1962); veg. encara *vent de carboneres* (BDC II, 91), com a usat en diverses tècniques [BDC XII, 20; XIII, 99; XX, 277]; com a nom d'ocell (BDC x, 65); *carbonereta* i *carboneria* [1900, Coromines: «havent començat per aprendre la forja, vaig anar a raure, al cap i a l'últim, a una *carboneria* --- també la *carbonereta* m'enyorava ---»,

Reus est Mortis, O. C., 540b, 541a]. *Carbonissa* [1839, Lab.] o *carbonilla* (BDC xx, 259), o *carbonija* [-IGINEM]: «el sòl de terra estava atapaït de cendra fosca y de munts de *carbonija*», Marian Vayreda (*Pu-nyalada* XIX, 291, 226), Olot, que en algun altre parlar tirant més cap a Bna. he sentit *carbonitja*. *Carbonitzar* [-isar, 1839 Lab.; teixits, BDC IV, 80]; -ització [-is-, Lab.]; *carbonissada*; *carbonisser*; *carbonissór* mall., *carbonis* emp. *Carbonós*. *Carbitxol* 'carbó de poc preu' a l'Ebre (Rasquera, 1936), encara que pot semblar resultat d'un mer «canvi de sufix» — com sembla ser-ho *carbot*, com sigui que aqueixos vessants de les bosquíries de Cardó són país de vella tradició carbonera i bosquerola, és també probable una forma mossar. *CARBUNCULUM en lloc de CARBUNCCELLUM = CARBUNCULUM 'carbonet'; d'aquí podria sortir també un val. *carbonxo* (regressió de **carbonçol*) (per a 'carboncle') que *AlcM* recull a Llíria i Guardamar.

Del dim. ll. CARBUNCULUS, pròpiament 'carbonet', per via semiculta, sortí *carboncle* [S. XIII, Llull, pedra; *corblonco* Llull, *Sta. Maria* O. C., 11.9, id.; i tumor, Arn. de Vilanova]: «una tenda més alta de drap vermell / --- es la tenda del comte y sa muller: / al cim un gros *carboncle*, joya de preu, / com lo sol al mitjdia de nit llueix», MilàF, *Pros Bernat*, v. 346, calcant l'èpica francesa; la forma *carbuncle* preferida per OPou (*TbPu.*, 313) i Lab., fou ja usada alternativament amb *carboncle* per Busa-Nebr., 1507, Bn6.51, tot i que en castellà no registrà més que la forma catalanitzant *carbócol*. *Carbur*; *carburar*, *carburaador*, *carburant*. *Carbol*. *Carborúndum*, format amb la terminació de *corúndum* per *corindó*. *Carbonil*; *carbil*; *carbinol*.

CPT.: *Carboxil*. *Carbàmic*. *Carbamina*. *Carbonífer*.

Escarbonyar 'atorar (el foc)' Cardós i Vall Ferrera (1932-5), amb influència del sufix *-unyar* (de *palpunyar*, *escuadranyar*, etc.): «troba medi encara d'arribar als tions fumosos, els *escarbunya*, els adoba, els bufa, els abranda, treu brases amb la pala ---», Bertrana (*Proses Bàrbares*, 130).

Carca 'reaccionari, carlí', V. *carcunda* *Carcabà*, V. DCEC I, 676a26, n. 8.

CARCABÒS, 'gola, gargamella', mot balear i d'alguna altra comarca, equivalent del cast. antiq. i dial. *carcavuezo* 'fossa, fondal', que sembla derivat o refecció del cast. ant. *cárcavo*, cat. ant. *cacau*, *càcol*, *carcau*, 'fossa del molí', ll. CACCÀBUS 'olla, cassola', alterat amb una -r- probablement deguda a la influència d'un sinònim. □ 1.ª doc.: 'buc, cos fondo d'un edifici', 1377; 'gargamella', S. XIX.

Damen. (i Tarongí) «las partes cartilaginosa del animal, en que se forma la voz, y las carnosas de que éstas se visten: *gañiles*, *fauces*; la entrada del esófago», va usar-lo ja PdAPenya (veg. cita a prop. de *belluma*); «laringe, nou, neulella», *BDLC* IV, 374; «passa la corrent d'ayre del *carcabòs* a la faringe --- i, o pren per les fosses nasals --- o bé pren pel gargamelló», id. IV, 157; també eiv. «gañote, tráquea»